

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 27.

Mercuri 12. Iulie

1861.

Independenți'a constituțională a Transilvaniei.

(Urmare din Nr. tr.)

II.

Este pré adevăratu ca la anul 1848 diet'a de la Clusiu a adusă asia numită lege de unire.

Spre a poté judecă valórea si validitatea acestei legi, este neapăratu a ne aduce aminte de chimera cea violentă a magiarismului, si de constituțiunea internă cea monstruoasă a Transilvaniei.

Inca de pre la a. 1825 'si ivesce magiarismulu capulu seu celu furibundu. Adeptii acestei chimere creștea pe tóta dio'a, si strigá cu puterea bucinului că se căutemurá pământulu la județiulu celu din urma, precum dice baronulu Viseleni; strigá: suntemu amenințiați de panslavismu si dacoromanismu: singur'a noastră mântuire este o țiera si o natiune unghurésca mare si unită, séu vomu peri de pre fați'a pământului: o țiera unghurésca care fara Transilvania n'aru avé întielesu nici viitoriu. Independenți'a constituțională a Croatiei, Slavoniei, a Transilvaniei se se desființiedie, aceste țieri se se intrupedie cu Ungaria, locuitorii acestei țieri, slavi si romani se se contopésca in unghuri. Altufeliu nu e mântuire. „Si din petri trebuie creati unghuri, si paricidulu aru trebuie ertatu, numai pentru ca e unghuru,“ invatiá însusi întieptulu si nenorocitul conte Szecsényi. O partidă turbată aristocratică care minti'a a fi democratică, poné tóte poterile pământului si ale iadului in miscare spre a realisa asemenea utopii. O spaimă inchipuită de panslavismu si dacoromanismu, spaimă ce singuri sio crearea singuri si pare ca într'ádinsu sio esagerá, întarită inca si mai multu imaginatiunea entusiasmului asiaticu. Acésta partidă ultramagiara agitá si in Transilvania totu cu atata furia cá si in Ungaria.

In Transilvania magiarismulu da de pedeci déca nu de totu ne invinse inse fórtē grele. Acestea erá: de o parte independenți'a țierei de Ungaria, éra de alt'a si cu deosebire, romanii, adevăratulu poporu ala țierei, care de si erá exclusu dela tóte drepturile politice si civile, inse viea totusi acestu poporu, si nu voiá a se preface in unghuri, pentru ca nu deduse uitării originea s'a cea înaltă, nu uitase ca elu este adevăratulu mosténu alu Ardealului.

En se cercetamu mai de aprópe constituțiunea internă a Transilvaniei.

Inca din cele de antaiu timpuri ce se asiediară unghurii, si mai tardiu sasii, in Transilvania, incepuera ai despoie pre romani incetulu cu incetulu de mái tóte drepturile țierei.

In urmarea rescólei cei infricosiate daru nenorocite a romaniloru, dela 1437, asupra sasiloru, unghurii dinpreuna cu secuii, carii de altomintrea totu unghuri suntu, si cu sasii, tiesusera o conjurațiune solemnă spre apasarea comună si stărpirea romaniloru. Terminulu de stărpire este propriulu terminu alu actului de unire dela 2. Februarie 1438. Acésta conspiratiune este asia numit'á „unire a celoru trei natiuni.“ Acésta conspiratiune a fostu fundamentulu constituțiunei interne a Transilvaniei pana in plinu anul 1848. Aceast'a a desbracatu pre romani de tóte drepturile. Conspirațiunea această permanentă in contră romaniloru se întaria pre totu anul cu juraminte de credință pana la a. 1848. In urmarea acestei conjurațiuni unghuro-secuio sasesci, Transilvania se împarti in trei teritórie, care in timpulu din urma se numia si anca se numescu: teritoriulu unghuriloru (intru inceputu se numia teritoriulu nobililoru); teritoriulu secuiloru; teritoriulu sasiloru (intru inceputu se numia si se mai numescu si astadi fundus regius).

In asia numitulu teritoriu ungurescu dominá asupra romaniloru minoritatea aristocratiloru unguresci ; in fundulu regescu apasă pre romani minoritatea sasiloru ; in teritoriulu secuiescu, secuii. Pre lunga aceea ca legea recunoscea numai unguri, secuii si sasi, asia numitele trei natiuni ale tieiei, apoi recunoscea numai patru religiiuni : catolica, calvina, luterana si unitara, adeca relegiunile ce profesau acele trei natiuni, legale. Fórte nimeritu le califica unu insusi unguru pre aceste trei natiuni si patru relegiuni, de siépte pecate ale Transilvaniei. Intru adeveru, aceasta pe-catósá treime, cine aru crede ca ea erá o minoritate de 500 mii ungró-secuui, si 170 mii de sasi, faéia cu unu milionu si jumetate de romani ! Minoritatea erá tiér'a legala, din ea si exclusivu din ea se compunea guvernulu tieiei si diet'a tieiei. Déca te ai luá dupa legile ce facea aceasta minoritate, apoi ungro-secuui si sasii erau singurii pamanteni (regnicolae) ai Transilvaniei ; éra despre romani éta ce dicea legea : „romanii se tolerédia in tiéra pro tempore pana candu va placé principelui si pamenteniloru,“ (usque beneplacitum principum et regnicolarum :)“ si éra si : „cu tóte ca in tiér'a aceast'a nici natiunea romana nici religiunea ei nu este primita, totusi pana candu se voru suferi pentru folosulu tieiei — propter regni emolumentum — clerulu romanu se se tiená de urmátórele scl. scl. Intre altele urmédia unu articlu despre „talharii de popi romanesci.“ Prin altu articlu de lege, numai romanii erá opriti in tiéra de a portá arma. Prin unu altu articlu de lege din constitutiunile aprobate, romanii suntu strinsu opriti de a tiené cai de a portá vesminte de panura vanata, de a portá nadragi, cisme, caciula dupla de 1 fl., camésia de lintiu. Asia dara nu erá de ajunsu ca legea considerá pre romani de straini in tiér'a loru, desbracati de tóte drepturile, de suferiti pana la unu timpu si pana la bun'a placere a unguriloru si sasiloru ; dara apoi nedreptatii trebuia se se adauga si batujocur'a si infami'a. Cu chipulu acest'a, in teritoriulu ungurescu romanii erá servii unei neinsemnate minoritati a unguriloru ; in pamentulu sasescu, servii unei neinsemnate minoritati a sasiloru ; in celu secuiescu, servii secuiloru. Intre unguri, romanulu, si déca erá nobilu, si nobilii romani erá mai numerosi decatu ungurii, numai dupa ce-si renegá nationalitatea si relegiunea, poté se apuce la ceva. Astufeliu s'au unguritu aristocratii romana din Transilvania, Hunyadestii, Majlatii, Telekesti, Nalacestii, Jojicestii s. a. Intre sasi

nici intr'unu chipu nu poté se ajunga romanulu la vreo deregatorie fie ori catu de subordinata. Pre la a. 1845. D. Secarianu, romanu din Brasiovu, dupa ce facú cursulu de legi, ruga pre magistratul din Brasiovu cá se-lu primésca de scriitoriu practicantu. Sasii nu voira nici decumu. Se intinse procesu, si procesulu ajunse pana la curtea din Viena, si chiaru pana dinaintea persónei Imperatului. Éta cum protestá tóta sasimea : „suptu cursu de siépte secole — se dice in recursulu sasiloru catra Curte — de candu fura chiamati in tiéra óspetii teotoniei, tóte deregatoriile publice le purtara in poterea privilegiiloru exclusivu sasii, fara se fi apucatu vreodata in cursulu acestoru secole, care cuprindu 24 generatiuni, nici macaru unu romanu la vreo deregatoria publica ; deci se róga cá nu cumva in contrá legiloru si privilegiiloru aparatórie integritatii natiunei sasesci, se se ruinedie si se se apese sasii prin ginteá romana.“ Éta cum erá esclusi romanii dela tóte prin legea tieiei. De abia s'aru poté crede acést'a atatu este lucrulu de cutediatoriu pentru o minoritate de — — atatu de neinsemnata la numeru, si áttatu de rusinatoriu pentru romani carii se gasescu intr'e maiortate absoluta atatu de impuitória. Nu aici e loculu cá se aratamu chipulu decadintiei romaniloru din Transilvania ; se constatamu numai doua fapte : antaiu ca legile ce amu citatu mai susu erau legi in vigóre pana la an. 1848 in tóta barbara loru infamia ; si alu doilea ca la a. 1848 ungurii odata cu capulu n'au vrutu se le abróge dicundu, ca ei nu potu se supere prin o abrogare apriata memori'a strabuniloru loru.

Ce e dreptu, romanii nici odata n'au incetat de a-si reclamá drepturile loru cele perdate. Rescólele loru in contra asupritoriloru suntu nenumerate pana ce veni Transilvania subtu cas'a habsburgica. Suptu domnia acestei case, romanii, veseli, ca Imperatulu romaniloru are se-i scape de legile barbariloru, incepura de nou a-si reclamá drepturile nationale. Inse legile si legalitatea erá in contra loru. Li se spuse ca numai asia voru poté castigá drepturi déca se voru uni cu vre una din relegiunile cele recunoscute prin legea tieiei. Romanii se amagira. O parte se unira cu beseric'a Romei, inse numai in cele 4 puncte cunoscutu. Ce e dreptu, popii romani scapara de a mai erná canii de venatu ai boiariloru unguresci, precum si de alte asemenea barbarii fara nume ce suferia mai 'nainte, mai alesu suptu principii unguresci pana si suptu Apafi, inse drepturi nationale nu castigara

nici prin aceasta unire besericéscă. Romanii continu-
 ara a pretinde. Cu deosebire, episcopulu Ioane Ino-
 centiu Miculu, celu de eterna memoria, staruia la
 Curte fara incetare pentru recunóscerea nationalitatii
 romane. Scrie istoriculu Felmer, ca pre la a. 1732—
 1734, se cutremurasera de frica inimile unguiloru si
 sasiloru, nu cumva acestu episcopu romanu se se ad-
 mita intre consiliarii guvernului (hoc vero et sequenti
 anno statuum et ordinum animos mire vexavit metus
 ne Episcopus Valachorum ad consiliarium guberni-
 lem admitteretur.) Nici nu se admise. Episcopulu inse
 nu inceta de a se luptá pentru drepturile romaniloru
 pana ce 'lu isgonira din tíera si muri in durerile e-
 siliului. Staruintiele lui de abia avura vre unu efeptu
 pentru ca in comitiele dela a. 1743 se decreta, ca „de
 s'aru recunósce drepturile romaniloru, s'aru resturná
 constitutiunea tierii, care este intemeiéta pre unirea
 celoru trei natiuni si patru relegiuni.“ Se recunosc
 inse ca unitii voru fi considerati de catolici, si no-
 bili de unguri. Prin aceast'a nu se facú alt'a decatu
 se intinse numai o cursa legala romaniloru uniti ce-
 loro nobili, o cursa permanenta de a se face cato-
 lici si unguri, adeca renegati si in privirea relegiu-
 nei si in privirea nationalitatii. Asuprirea si batujo-
 cur'a numai erá de suferitu. La anulu 1784 doi viteji
 de o antica virtute resculara tíer'a asupra tiraniloru
 inse viteji'a nemuritoriloru Xoria si Clozca n'avu su-
 cesulu doritu de amicii romaniloru si ai umanitatii.
 La a. 1791 adresara romanii energic'a loru cerere
 la Imperatulu Leopoldu II., dara fara nici unu sucesu
 de asemenea si la 1836; pentru ca conjuratii, ungurii
 si sasii, se temea, ca din momentulu ce s'aru recun-
 óscce drepturile romaniloru, acestia cá uni ce facu
 doua treimi din totalulu numerulu loru aru predomni
 in Transilvania, si aru face cá acésta tíera precum
 dupa istoria si precum in fapta este o tíera romana,
 de asemenea se fia si dupa dreptulu publicu.

Asta frica de romani, 'i facea pre unguri a cre-
 de ca ei aru fi perduti in Transilvania daca nu s'aru
 luptá pre viétia séu mórte pentru planulu magiaris-
 mului, pentru unirea Transilvaniei cu tíer'a ungu-
 réscă.

Intru adeveru, anulu 1848, anulu libertatii po-
 póreloru, 'lu salutara ungurii cu strigete infricosiate:
 „Unire séu mórte,“ cu stindarde pre care stá scrise
 acelesi cuvinte fatale.

In asemenea momente supreme, candu cu o sin-
 gura lovitura era amenintiata si esistinti'a tierii Ar-

dealului, si esistinti'a nationalitatii romane, se adu-
 nara romanii din tóte partile tierii la Blasiu, si cele-
 brara in campulu libertatii congresulu celu memora-
 bilu din 15. Maiu. In acestu congresu, romanii ina-
 inte de tóte seversira actulu celu mare alu procla-
 marii nationalitatii romane. Éra la pretensiunea ce
 facea partida unguéscă din Clusiu de a uni Ardea-
 lulu cu tíer'a unguéscă si de a se face unguri ro-
 manii si toti locuitorii tierii, romanii, cá buni patri-
 oti, cá buni ardeleni, cá barbati amatori de libertatea
 si independinti'a tierii loru, respunsera cumca Ardea-
 lulu e statu neatarnatu, si cumca romanii nu sontu,
 si nu voru a fi unguri. Romanii dechiarara ca nu
 voru se mai recunósca nici o lege facuta de unguri
 si de sasi in catu timpu nu voru fi representati ro-
 manii in diet'a tierii dupa proportiunea numerulu
 loru. Cu deosebire, in puntulu 16. alu decretelor
 congresulu nationalu din Blasiu, romanii protestara
 cu tóta solemnitatea in contra unirei Ardealului cu
 tíer'a unguéscă, ce aru face diet'a dela Clusiu, care,
 in catu timpu nu se gasescu in acea dieta si romani,
 pe abia representa o fórte slaba minoritate a tierii.
 Romanii se legara la tóte acestea prin juramentu for-
 malu care se depuse nu numai in campulu libertatii
 de 40 mii romani, ci in tóte besericele tierii de catra
 toti romanii Ardealului.

Cu tóte acestea, ungurii si secuii, in contra pro-
 testulu romaniloru, si terorisandu pre . . . sasi, si
 chiaru pre partid'a unguéscă cea contrara unirei,
 proclamara unirea intr'unu chipu tumultuosu, stri-
 gundu: unire séu mórte.

Éta aceea ce numescu ungurii legea unirei Ar-
 dealului cu tíer'a unguéscă: legea la care provóca
 si astadi Ungaria, Deacu si diet'a Ungariei, dicundu,
 ca pana ce aru veni si deputatii ardeleni la diet'a Un-
 gariei, aceasta dieta n'aru fi completa.

Dupa aceasta asia numita lege a unirei, Ardea-
 lulu aru incetá de a mai fi o tíera, unu statu, o in-
 dividualitate; aru incetá de a mai avé principi séu
 Domni, ci Crai si anca Crai unguéscă; aru incetá de
 a mai avé guvernulu si diet'a s'a propria, pentru ca
 desfiintinduse cá tíera si disolvinduse in cateva dis-
 tricte intrupate cu tíer'a unguéscă, acestea siaru
 tramite deputatii la Pesta, si siaru priimi deregatorii
 séu intarirea loru dela ministeriulu si craiulu din
 Pesta. Popórale Transilvaniei si cu deosebire romanii
 aru incetá de a mai fi romani pentru ca legea pre-

cum cunósce o singura tíera unгурésca, de asemenea cunósce o singura natiune unгурésca.

Inse romanii dela 1848, voira a fi ardeleni si romani. Protestulu in contra unirei si 'lu pusera in lucrare. Ei apucara armele in contra vendiatoriloru tiei. Protestulu si-lu sigilara cu sange. Ungurii ca-diura. Transilvania nu se incorpora, independin tí'a ei remasa neviolata.

Urma guvernulu lui Bach. Acestu guvernulu alu lui Bach, a inspaimantatu lumea prin nerecunoscinti'a s'a catra tierile si natiunile ce remasera credincióse Imperatului la anulu 1848. Ce e dreptu, Transilvania fú pastrata in márginile ei istorice de mai 'nainte, dara romanii carii luptanduse la 1848 pentru libertatea Ardealului, se luptá totudeodata si pentru scaparea tronului, fura tratati mai reu si decatu unгурii. Cate declama unгурii asupra acestui guvernulu cuteditoriu, ilegalu, despoticu, germanisatoriu, tóte suntu adeverate. Numai unгурii, nu sciu decá au dreptu se'lu injure. Bach n'a facutu alta decatu a tradusu pe Kossuth in nemtiesce. Kossuth cercá se faca o Ungaria mare pre ruinele Croatiei, Banatului, Transilvaniei, pre ruinele slaviloru si ale romaniloru. Ei bine! Bach avé de gandu se creedie o Austria mare pre ruinele autonomiei tuturor tieriloru supuse corónei imperatesci. Déca acestu Bach visá österreichische Staatseinheit, adeca unitatea unui statu austriacu: apoi Kossuth si ai lui aveau si au anca fatal'a nenocire de a incercá nu numai status egység — adeca unitatea unei natiuni de fantasia, de 15 milióne suflete din care inse in fapta nici 5 adeca nici 5 milióne nu suntu unğuri. Éta tóta deosebirea intre Kossuth si Bach! Si anca unğurii s'aru cadé se fia drepti, si se recunósca ca centralisarea cea nemtiésca a lui Bach nici odata n'a mersu asia departe cá centralisarea unгурésca a lui Kossuth care guverná prin dieta, caci si Kossuth se pricepea la dictatura, éra iu redicarea de furci si intemeierea de tribunale de sange s. a., Kossuth a intrecutu pre toti tiranii din Asia.

(Va urmá.)

Din protocolulu congregatiunei Nasaudului.
Form'a juramentului pentru Capitanulu supremu alu Nasaudului, depusu in 18. Iuniu 1861.

(Vedi si Gazet'a Nr. 53 si 54.)

Eu N. N. fiindu prin Sacratism'a S'a c. r. si apostolica Maiestate Franciscu Io sifu antaiu, din gra-

tí'a lui Dmnedieu Imperatulu Austriei, regele apostolicu alu Ungariei, Boemiei, regele Lombardiei, Venetiei, Lodomeriei si alu Iliriei, archiducele Austriei, marele principe alu Transilvaniei, si principe legitimu alu meu, — in urm'a recomandatiunei escelsului guvernulu regescu denumitu de capitanu supremu alu districtului Nasaudu, juru pre unu Dmnedieu viu si eternu, si pre credinti'a mea cea dirépta promitu si me oblegu, cumca c. r. Maiestatei Sale, Domnului si principelui meu legitimu si erediloru si sucesiloru legitimi ai Maiestatei S'ale principelui Transilvaniei, in totu decursulu vietiei mele voi fi supusu, credinciosu, dreptu, sinceru si ascultatoriu, — constitutiunea si legile tiei le voi tiené si aperá, — credinti'a si fidelitatea mea totudeauna le voi tiené, a Maiestatei S'ale vadia, marire si bene, precum si constitutiunea si legile tiei in totu timpulu si intre tóte impregiarile ale sustiené si ale inaintá me voiu stradui, éra daun'a dupa potere o voi delaturá si impedcá; dece pe ori cine 'lu voi simti, ca lucra in contra drepturiloru stapanirei séu sacrateloru persóne ale Maiestatiloru Sale, in contra sistemii de statu a tiei, a constitutiunei, legiloru, securitatii, si linistiei patriei mele, precum si in contra ordinii administrative constitutionale si in contra auctoritatii iurisdictioniloru legitimi machinédia ori intreprinde ceva, aceea nici intr'unu modu o voi retacé'o, nici o voi tiené ascunsu, ci de tempuriu o voi descoperi si in totu modulu o voi preveni; oficiulu si deregatori'a mea dupa instructiunea data mie de catra guvernulu Maiestatei Sale si dupa legile tiei o voi impleni credinciosu si cu stradania, si voi ingrigi intru tóte de districtulu mie incredintiatu, credinciosu si stradalnicu. —

De poruncile si ordinatiunile superinspectionali a le escelsului regiuguvernulu marelui acestui principatu voi fi ascultatoriu, si tóte acelea voi impleni, care se cuviniu si suntu de lipsa, cá se le implinésca unu ampioiatu dreptu si credinciosu alu Maiestatei Sale si alu patriei. — Si precum acum nu suntu membru neci alu unei societati séu corporatiuni secrete in imperiu c. r. alu Maiestatei Sale, ori in tieri din afara, asia neci in viitoriu nu me voiu insoti sub nici unu pretestu ori faci'a vre unei societati ori corporatiuni secrete.

Asia semi ajute Dmnedieu si se-mi dée mantuirea sufletului meu!

Az eredeti szövegből fordította. Nesztor m. p.

La care juramentu ne avendu congregatiunea vre una reflesiune capitanulu supremu au depusu juramentulu in façi'a congregatiunei dupa form'a de juramentu romana in limb'a romana, care fú urmatude nenumerate vivate.

Vorbirea contelui Gabriele de Bethlen la deschiderea adunarei in limb'a romana.

Illustr. Domnule capitanu supremu!

Intre tóte deregatoriile civile afara de guvernatori preste tóta indoiél'a celu mai frumosu postu este postul unei capetanie de jurisdicțiune, si acest'a mai alesu in unu statu constitutionalu e acea legatura, care pre inalt'a ocarmuire, — fia acea ministeriu, consiliu locotentiale séu guvernú cu poporulu districtului 'lu incopcia: inse si acea e adeveratu, ca pre catu de frumósá este chiamarea unui siefu districtuale, tocma asia grea e si sarcin'a afaceriloru s'ale, fiindu ca de multe ori se póte intemplá, cadela locurile mai inalte se pretinde ceva, ce in sfer'a din josu casiuna opusetiune, precum si de alta parte cate unadâta dejosu se pretinde ceva, ce la locurile mai inalte produce neplacere, inse unu siefu conscienciosu alu unui districtu, va sei totudeauna a se orientá, caci numai la aceea privesce, ce dispune legea si tiene strinsu de ea, si atunci, vinu invinuirile de susu séu de josu, liniscitu le va sei acelea suferi, pentru ca celui mai aspru judecatoriu, — consciintiei s'ale, póte fara temere sei caute in façiá.

Mie si consotiului meu comisariu mia devenitu acea fericire, cá pre Illustritatea Ta se te introducu in unu asia frumosu postu, fericire dicu pentru aceea, caci nea invrednicitu Dumnedieu a ajunge, cá de nou pre campulu constitutionale se potemu colucrá, — mai incolo si pentru aceea, pentruca aceast'a se infintiédia aici in unu asia locu, ai carui locuitori drepturile constitutionale asia dicundu — nice unadata nu leau exercitatú.“

Responsulu I. S. D. capitanu supremu.

Illustrissime Domnule conte Consiliariu si Comisariu gubernialu!

Juramentulu, care l'amu depusu in façi'a ceriului, inaintea Illustr. si Mag. Domniiloru Vóstre si a intregi congregatiuni, ve póte servi de adeverintia, ve póte servi de garantia, ca tienendumi inaintea ochiloru datorii'a catra pre car'a mea patria, catra sacratissim'a c. r. si apostolica Maiestate pré bunulu nostru principe, catra dulcea mea si celelalte présti-

mate surori natiuni din car'a patria me voi sili dir tóte poterile strinsu padiendu legile a face destulu chiamarei mele, care mi s'au facutu la propunerea guberniului prin grati'a Maiestatei Sale.

Critice suntu timpurile, grele si mari datorintie 'su puse pre umerii mei, mare respundietate liéu a-supramu façiá cu car'a patria, façiá cu tronulu, cu dulcea mea si celelalte pré stimate natiuni ale dulcei patriei, grea mie starea, cu atata mai grea, ca eu neamblatu in administrati'a publica in celea mai critice timpuri dela córnelé plugului sum chiamatu a organisá unu distriptu, care pana astadi anca nu a fostu autonomu, a introduce administratiune constitutionala intre unu poporu, care mai de multú seculi au fostu eschisu din constitutiune, a conduce peste 50 mii — si asia a 20. parte a locuitoriloru patriei, asia ai conduce, catu se facu destulu dorintieloru din patru parti spre mine tientate, se incungiuuru vatemarea drepteloru pretensiuni ale vre unuia, ce se vede a fi de totu imposibilu, luandu in consideratiune trecarile nationale de astadi, frecarile in susu si in josu din tóte partile.

Primii totusi aceasta insemnata stare, nu dóra ca miasiu pretioi pré multu slabele mele poteri, ci eu sperantia, ca pré stimatii locuitorii acestui distriptu, care me onorara cu atata incredere si alipire, me voru sprigini in purtarea sarcineloru, aceea, de una parte, pentru ca fiindu eu omu deschisu si cu tóte ocazionale dechiarandumi simtiemintele, care le amu cá patriotu si cá romanu sum convinsu si despre aceea, ca inalt'a ocarmuire, care din congregatiuni publice legiuite cunoskundumi principiile au facutu propunerea pentru acestu insemnatu postu, acelea leau aprobatu, si pe mine m'au alesu de unu mediuloeu, de unu ajutoriu spre introducerea acelor'a in viétia.

Deci de nou ve apromitu, ca cá patriotu 'mi voi tiené inaintea ochiloru intru tóte afacerile mele, fericirea patriei si binele comunu, cá supusu credinciosu alu Maiestatei Sale me voi sili din tóte poterile a fi spre ajutoriu intru implinirea ordinatiuniloru Maiestatei Sale, tientatóre la fericirea credinciosiloru sei supusi, ca legatura intru ocarmuire si ocarmuiti 'mi voi tiené de santa datoría tóte justele dorintie ale poporului ale face ocarmuirei cunoscuté, si a esoperá implinirea acelora, cá capu alu acestui distriptu voi peiveghié, cá fiesce caruia se i se destulésca direptatea dupa legi si dirépta cumpana a direptatii, faceti securu despre aceast'a pe Escel. r. Gubernu,

éra Illustr. si Mag. Vóstre, care ati fostu, cá nasi la intrarea in viétia constitutională a acestui distriptu si la primirea in ceat'a celorlalte jurisdicțiuni autonome ale patriei si la introducerea mea de capu nou alu acestui nou distriptu ve multiamescu pentru ostenéla, roganduve, cá precum nasii cei sufleresci 'si tienu de datorie spirituale conducerea si apărarea fiiloru sei celoru spirituali, asia si voi se fiti pre terenulu constitutională conducătorii si radimii creaturilor vóstre constitutională, cá se poteti fi falosi de fetii vostri, se fia bine veduța tener'a sora de sororele cele mai betrane, se fia numele vostru cu litere de auru scrise in analele acestui nou distriptu, se remana in animele locutoriloru acestui distriptu pana la cea de pre urma posteritate. — Se trairi la multi ani! Se trairésca! la care urmara setrairésca si éljen neincetate.

Cuventarea D. Ioane Florianu la cele de susu.

Pré straluciti Domni comisari regesci!

Maiestatea Sa c. r. apostolica, regele Ungariei si marele principe alu Transilvaniei s'a induratu prin prea gratiós'a scrisóre de mana din 24. Martie a. c. in urm'a ferbintei nóstre rogari, parintiesce a statori cá din teritoriulu fostulu regimentu alu II. de granitia romanu se se formeie unu distriptu autonomu asemenea distriptulu Fagarasiulu*).

Bucuri'a, care au cuprinsu inim'a fiacarui individuu nascutu si locutoriu pre teritoriulu acestui distriptu numai de scirea aceast'a cu tóte ca limb'a maicei mele este destulu de avuta in cuvinte, totusi cu cuvinte nu o pociu descrie, fara cu o vorba ve asiguratu, ca cu totii amu versatu lacrimi de bucuria audiendu numai de acea inalta hotarire a Maiestatei Sale.

De atuncea trecura mai 2 luni si acea inalta hotarire pre lunga tóte rogarile nóstre nu se ducea in deplinire, nu voié a se preface in trupu; inse candu ne apropiaseramu mai de desperatiune, candu erámai se se rupa si celu din urma firu alu sperantiei nóstre, ne sosi a dou'a scire totu asia de bucurátore, ca adeca Maiestatea Sa se indura a denumi de capu alu acestui nou distriptu pre Illustriitatea Sa Domnulu Alesandru Bohetielu, carele dovedindu prin fapta de

*) Decretulu denumirei capitanulu, decretulu gubernialu, ad. actele oficiósé tóte le pretinde Fói'a cá documente istorice. Asteptamu.

Red.

nenumerate ori unu caracteru de barbatu tocma precum ne trebue noua, este singurulu barbatu alu dorintieloru nóstre si care singuru ne póte stemperá setea de viétia libertatii constitutională, de care amu fostu lipsiti de mai multi seculi.

Acestea tóte inse fiendu anca numai pre hartia nu ne vindeca ranele nóstre de ajunsu, gemandu noi anca pana astadi sub catusiele absolutismulu.

Illustritatile Vóstre sunteti aceia barbati mari ai inaltulu guvernulu constitutionalu alu patriei, care cu volia mai inalta ati venitu se ne smulgeti din man'a absolutismulu si se ne puneti in acelu locu, unde se cuvine ómeniloru liberi, — voi sunteti acea — vorbindu curatu romanescé, — carii astadi ne ati deschisu usile libertatei constitutională, punendune in frunte de conducatoriu pre barbatulu dorintieloru nóstre in pesón'a Illustriitatei Sale D. Alesandru Bohetielu, pe care'lu doriamu. —

Deci dara eu me redicu in numele poporulu intregu din acestu distriptu si lacrimandumi ochii de bucurie, ve multiamescu, ca ati dusu acestu actu santu in deplinire, ce nu vau constatu pucina ostenéla. — Inse o multiamita in vorbe asia simple nu se unesce, si nu sta in proportiune cu actulu acestu santu, care lati implinitu astadi; dara noi neavendu alte daruri, care nece ca ve trebue, celu mai mare daru care vilu potemu da, — este ca stralucitele vóstre nume nobile, le vomu pune in fruntea, si le vomu pastrá in eternu in istoria acestui distriptu. —

Deci ve rogu in numele intregulu poporu alu districtulu acestuia, spuneti Maiestatei Sale ferbintea nóstra multiamita pentru acestu inaltu actu, spuneti multiamit'a nóstra inaltei Cancelarii aulice, si pe urma inaltulu guvernulu constitutionalu alu iubitei nóstre patrie.

Spuneti ca aci ati aflatu unu poporu maturu si pacinicu; — spuneti, ca de si poporulu acesta statú mai unu seculu intregu sub absolutismulu militariu, totusi elu scie ce este libertatea constitutională si va sci trai intre barierele constitutiunei, catu celorlalti frati vecini le va fi fala de vecinii loru.

In urma cea mai ferbinte rogare a nóstra cá romani, catre voi cá 3 membri straluciti ai gloriósei natiuni magiare este, cá voi mergundu acasa, se spuneti sororei natiuni magiare, ca noi astadi sub conducerea vóstra neamu constituatu si neamu pusu pe terenulu constitutionalu, si cá romani liberi adi incepemu a ne

miscă între barierele libertății constituționale. Spuneti sororei noastre națiunii magiare ca noi că romani liberi constituționali, că una parte esențială a națiunii romane o salutăm și adică îi întindem mâna de frățietate sinceră și adevărată, poftindu totuodată că soră națiune magiara se ne întindă mâna frățiescă, căci numai deca vomu da mâna în sinceritate și fără cugete rezervate, vomu pot fi siguri de terenul constituțional și numai așa vomu pot propasi spre ajungerea scopului comunu. Spuneti fraților magiari ca noi numai că romani avendu naționalitatea și limba asigurată și egal indereptătită voim a trai în viața constituțională, înse avendule acestea, noi vomu fi celu mai tare și mai siguru muru în contra colosului nordicu, în contra ori carui inamicu alu patriei, alu egalității și alu libertății constituționale, carora noi adică le jurăm credința istorică. —

Asia spuneti, se știe frații magiari, ca acestea ne suntu noua de adică încolo cele mai sante odora, dela cari noi credinciosii pământului, vii nu ne vomu abate, ci precumu mână în mână cu voi în toate timpurile amu știutu da peptu cu inamiculu patriei și alu trouului și a reportă cununi de gloria de pe câmpulu luptei, așa și odorele acestea sante de cari noi adică începem a ne indulci le vomu ști așera: pentru aceea frații magiari se considera bine numerositatea, și puterea de viață a națiunii romane, și vedindu, ca unii fără alții nu putem fi fericiți, se conlucramu cu totii spre delaturarea neînțelegerii, carea pot se prindia redacina între noi. —

Acuma me punu în fruntea capetelor acestor carunte, cari asemenea arborilor înfloriți primăveră cu capetele lor cele carunte înfrumusețate această numeroasă adunare, și provocatu de acești carunți ve rogă în numele lor, că se le fite și lor soli; se le fite soli către frații lor de luptă, către capetele cele carunte ale nobilei națiuni secuie. — Numai această nobilă națiune se mai pote bucura de atari flori albe în adunarile sale. — Spuneti dară fraților secuiei; ca noi adică amu pasitu peste pragulu acela, care ne despartă de celelalte sorori națiuni ale patriei, adică amu facutu pasiulu acela, pe care de sute de ani lamu aflatu, adică e diuă în care capetele acestea carunte cu ochii lacrimandu de bucurie și redica mâinile către ceriu și imbrățiosindu libertatea constituțională din pepturile lor cele strapunse de baionetele, care se redica în contra patriei și a monarhului seu, striga: „Acuma liberă dă Dămine pe sîrbulu teu în pace“ etc.

Deci dară standu pe terenul constituționalu întindem mâna fraților secuiei, fraților de lupte, și imbrățiosindu îi sarutăm și le dicem, ca precumu noi în bataliele în contra inamicilor patriei și ai monarhului, că frați de o mamă amu pusu umeru la umeru și scaldandu câmpurile bataliei cu sangele nostru unindune puterile amu știutu înșufă respectu și francului, acuma candu avem de a ne luptă pentru dreptulu nostru se nu damu mâna?

Fraților secuiei! de amu fostu egali înaintea turenurilor, vrem a fi și acuma egali; — până acuma stam anca totu pe același terenu, se nu lasăm se slabăscă vre unulu dintre noi, și se nu detragem nici unuia, nici bateru catu unu graunțiu de mustariu din aceea ce i se cuvine, standu pe terenul constituționalu, căci daună urmarilor totu vomu suferi; — adică suntem patru frați, se folosim egală ereditatea stramosiescă, se nu avem lipsa de judecătoriu, ca vomu pati că cei cu nucă. — Anca odată ve provocă fraților secuiei! Precumu neam spriginitu unii pe alții în câmpulu luptei, așa se ne spriginim pe terenul constituționalu în susținerea drepturilor.

Acuma anca odată me întorcă către voi pre nobili și pre străluciti barbati, și de nou multiemindue pentru împlinirea acestui acti sântu și pentru simpatia aratăta astadi către națiunea și limba română. —

Vorbirei acesteia îi urmara strigari „se trăiescă,“ și „élyen,“ nemai încetate.

Ilustritatea S'ă comitele Domnulu Gabriel de Bethlen recomandă universității linistea, pacea și ascultarea de legi, prin următoarea vorbire:

Ilustrissime D. comite supremu și cinstita adunare!

Primiti Ilustritatea Văștră sinceră mea mulțăminte pentru disele și acum înainte de ce m'asiu departă de pe loculu acestă, mi ieu îndrăsnela anca odată solenu a provocă onorată adunare, că se nu se departe de pe câmpulu legiuitu și constituționalu, ca deca noi însuși vomu vatămă constituția nu vomu pot pe dreptu aștepta dela nimenea că sese țienă de ea, și noi însuși ne vomu face vinovați deca în urma ne vomu remană fără de constituțiune. Unu proverbu vechiu dice „quisque fortunae suae faber;“ se așeram dară constituția noastră că lumină ochiloru nostri, că nu cumva următorii nostri se aiba dreptu de a ne inovati. După care recomandandume amorei patrioțice alu Ilustrității Văștre, și onoratei adunari din anima dicu: se trairi!

Aci esira DD. comisari cedendu presiedinti'ă D. capitănu supremu. (Va urmă.)

Fondulu Gazetei séu fundatiunea Sincaiana.

Alba-Iulia in 8. Martie 1861.

Stimate Domnule Redactoru!

Pentru cá se se ajute redicarea fondului „Gazetei Transilvaniei“ si se ajunga catu mai curundu la quantulu doritu spre duraver'a spriginire a acestui pentru romani in genere asia scumpu organu nationalu, care cu cunoscutii barbati in frunte plini de devotamentu si resoluti pana la abnegare de sine singuru in folosulu nationalu diu'a nóptea vighiédia asupra santei cause, si pe candu cu destulu curagiu demnu de caracterulu unei natii ce se cunósce pe sine si chiamarea 'si pledédia si apara legiuitele postulate ale aceleia, de alta parte cu ochi ageri fiindu la totu ce se intempla cu intentiune de a ne intunecá si respinge caus'a de pe terenulu legiuitu alu dreptei cuviintie nu trecu cu vederea nimicu fara a plesni cu sbiciulu adevorului pedanterismulu inimiciloru; éta ca si la noi unde déca amu fi mai copti, ori barem ne amu poté scuturá pe prejudece de prin tristele timpuri trecute, amu face mai multu atatu in causele nóstre de acasa cá cetatieni, catu si in alte, se improvisa unu balu si tienú in 3. Martie c. n. la otelulu „Leulu de auru.“

Meritulu frumósei acestei intreprinderi déca vremu se marturisimu afara de ceice binevoira asi oferi denariulu, se cuvine singuru renumitului nostru barbatu A. S—ru, care nunumai ensusi punendu lucrulu in pornéla luá tóte asuprasi, ci oferindu sal'a si propriei adai de locuintia cu destula abnegare a sciutu incoroná intreprinderea cu resultatulu multiamitoriu; — deci pentru nobil'a intreprindere 'i aducemu cea mai sincera multiamita, asemenea si tuturoru binefacatoriloru contribuenti.

Venitulu limpede este sum'a aclusa de 148 fl., care afara de 134 fl. percepti la cassa fura contribuiti prin Domnii urmatori:

Achimu Dejanu, tieranu proprietariu in Micesei (Kissfaleu) 10 fl. Nicolau Apoldianu, economulu orasiului, Matheiu Nicola, not. publicu, Alesandru Kleebblatt, negutiatoriu, Isr. Lövi, negutiatoriu cate 5 fl. sum'a 20 fl. Dr. Ioane Ratiu, advocatu; Ioane Rosoru, cancel.; G. Crainicu, c. r. prim silv. in Campeni cate 3 fl. sum'a 9 fl. N. Ignatu, locot. supremu; G. Margineanu, locot. primariu; Iosifu Crisianu, c. r. oficalu; F. Publig, negutiatoriu; Pavelu Mezei; Gregoriu Mezei; Petru Trutia, preotu; Vasiliu Rosiu; N. Leca; V. Piposiu; Petru Branu; N. Görög; Dim. Bergeanu; I. Mendi; Carolu Limbeanu, George Rozoru; Alesandru Tordasiuanu, parocu; Dionisie Darabantu, not. in Bistra cate 2 fl. sum'a 36 fl. N. Vutskitsch; Pavelu

Kerekes, parocu; parentii canonici rom. c. Keserü, Ferentzi, Rainisch, si parentii preoti Barts, Kardos, Gr. Popu; Iacobu Popu; N. Szabo; Petru Mihalovicu; Petru Ioanette, not.; Augustinu Colturu, par.; Antonu Witkovsky, not., Dimitrie Piticu, notariu; Nicodinu Cotiscelu, jude cate 1 fl. sum'a 16 fl.; cupercepti la cassa 134 fl., facu preste totu o suma de 225 fl., deunde subtragunduse spesele de 77 fl., resultédia venitulu limpede de 148 fl. v. a.; cu a caroru tramitere mai avemu dea ne esprimá acea ferbinte dorintia, cá se dée ceriulu cá fruptele acestei mici jertfe se fia atatu de bogate precum de bogata fú si este anim'a intreprindietoriului in dorulu ei de a vedé pe totu romanulu strabatutu de radiele luminei prin acelu jurnalulu stracurate!!!

Nicola.

Din comitatulu Satumare, distriptulu v.-archidiaconalu alu Ieriului prin D. Georgie Pap, par. in Vezendiu si v.-archidiaconu Ieriului: DD. Alesandru Corbu, preotu in Ciomacosu 1 fl. Dimitrie Hosszu, preotu in Sanisleu 1 fl. Petru Onitia, preotu in Resigea 1 fl. Paulu Pák, preotu in Curtius (rusu) 1 fl. Vasiliu Vank, preotu in Portelecu 2 fl. Georgiu Papp, preotu in Vezendiu 1 fl. Sum'a 7 fl. v. a.

M. st. D. R. ! Amu onóre a trimite pentru fondu Gazetei bani in alaturat'a specificctiune insemnati 32 fl. 60 cr. v. a. si una obligatiune de 100 fl. m. c. ro-ganduve a avé bunatate si a primi consemnarea in Foai'a pentru odichnirea subscriberiloru.

Pe viitoriu sperediu a poté face mai multu.

Mariimosii contribuitoari suntu:

Ioane Vajda, proprietariu de realitati una obligatiune de despagubire urbariala de 100 fl. m. c. Nr. 15,670 cu cupónele dela 1. Iunie 1861, cesa dela familia Valea. M. Bohetielu, c. r. act. in Olpretu 10 fl. G. Steopulu, canc. in Olpretu 5 fl. D. Hossu, prot in Lozna 5 fl. Theod. Popp, parocu in Codmenisiu 1 fl. Ioane Popp, parocu in Buzasiu 50 cr. Zacharie Borzanu, parocu in Szolonna 50 cr. Ioane Popp, parocu in Cristoltielu 1 fl. Simeone C. Auceann, parocu in Szurducu 1 fl. Danila Rusu, cooperatoru in Muncielu, 50 cr. Gavriile Popovicu, administratoru in Solomonu 50 cr. Comunitatea Csaka 60 cr. Vaszlie Hozanu, parocu in Fodora romana 2 fl. Petru Ienei, parocu in Budusiu 2 fl. Iosup Michaly, proprietariu de pamentu si jude in Hoszumezeu 1 fl. Stefanu Ilyes, parocu in Cristoltiu mare 1 fl. Ioane Popp, parocu in Cristoltiu mare 1 fl. v. a. Sum'a 32 fl. 60 cr. Mich. Bohetielu, c. r. act.

Prin D. Gavr. Manu dela Lapusiulu ung. o parte din consemnatiunea care mai cerculéza 30 fl. Sum'a pana acum publicata 4580 fl. 68 cr., doi douedieceri in sunatóre, 36 galbini natura, si 2 obligatiuni de cate 100 fl.

Redactoru respundietoru
Iacobu Muresianu.

Editiunea: in tipografi'a lui
Ioanne Gött.